

NÉPNEVELŐ.

KATH. NEVELÉS-OKTATÁSÜGYI LAP.

Megjelenik a szorgalmi időben minden szombaton.	Szerkesztő és laptulajdonos: Dr. KOMLÓSSY FERENCZ.	Hirdetéseket felvesz <i>Magyarország</i> részére a kiadóhivatal. — <i>Ausztria és külföld részére</i> kizárólag Friedl Hubert (Bécs, Matzleindorferstr. 7.)
Előfizetési ár: Egész évre 4 frt Fél évre .2 frt	Főmunkatárs: Zelliger Vilmos.	Egy 4 hasábos petsor 5 kr. Pályázatok sora 10 kr. — Bélyeg 30 kr.
Negyed évre 1 frt Egyes szám 10 kr.	Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, VI. Ersek-utca 2. sz.	

TARTALOM: A kath. tanítógyűlés tárgyai. IV. Dr. Gyürky Ödön. — A vallásos és hazafias oktatás. (Bende Imre megnyitó beszéde). — Leányárvaház-megnyitás Esztergomban. Levelező. — Egyesületi élet. Putanich János. — T á r c z a: Nyulasi paedagogia. Váczy István. — Irodalom és művészet. — Vegyesek. Tájékoztató.

A kath. tanítógyűlés tárgyai.

IV.

Bármilyen tökéletes s minden tekintetben kielégítő is legyen a népiskolai törvény s az ennek alapján felépülő intézmények, tantervek s utasítások, ez magában véve még mind nem elégséges arra nézve, hogy népnevelési ügyünk, népoktatásunk a haladás, a virágzás legmagasabb fokát elérni képes legyen. A népnevelés első és főtényezője maga a *tanító*, kitől e tekintetben a legtöbb függ, ki a népnevelés magasatos céljainak megvalósítására leginkább működhetik közre. Nagyon természetes tehát, hogy minden erőnkkel, minden tehetségünkkel arra kell törekednünk, hogy néptanítóink kellőleg kiművelt, alapos szakférfiak, a nevelésügy lelkes és hivatott, buzgó és önfeláldozó munkásai lehessenek.

A kath. tanügyi fejlesztésről, előhaladásáról kívánván tanácskozni, nekünk is kötelességünk lesz tehát a tanítóképzés nagy kérdéseivel foglalkoznunk. Nekünk is kötelességünk lesz megbeszélni azokat az okokat, melyek tanítóképzésünket megakadályozzák, azokat a hiányokat, melyeket e téren tapasztalhatunk s azokat az eszközöket, melyek segítségével ezek a hiányok orvosolhatók, ezek a nehézségek legalább részben leküzdhetők. Vagyis az orsz. kath. tanítógyűlés *harmadik* fontos tárgya, a *kath. tanítóképzés reformjának kérdése kell hogy legyen.*

Szükségesnek tartjuk pedig ezt a kérdést a kath. tanítógyűlés programjába felvenni részint azért, mert a nemrég alakult orsz. tanítóképző intézeti tanárok egyesülete országos és nem katolikus intézmény lévén, a mi speciális viszonyainkkal szintén nem foglalkozhatik; részint és különösen pedig azért, mert kath. tanügyiünknek épen ez a része az, amely ellen legtöbb kifogás hallható, és mely a reformokra leginkább rászorul, tekintettel a tanítóképzés nagy fontosságára, ezeket a reformokat a legegésztöbben igényli is, követeli is. Minduntalan halljuk a panaszt nemcsak a sajtóban, de magában az országházban is, a kath. tanítóképzés és tanítóképző intézetek ellen felhang-

zani. És ha sok esetben ezeknek a támadásoknak nincs is elegendő alapjuk, vagy ezek forrása egészen másban keresendő, mégis be kell vallanunk, el kell ismernünk, amint azt mi régóta hirdetjük is, hogy bizony a mi tanítóképzésünk nagyon sok nehézséggel küzdök, hogy a mi tanítóképzésünk még mindig nincsen ott, hol lennié kellene, még mindig nagyon is számos hibában szenved és sanyalódik folyvást.

A kath. tanítógyűlésnek feladata lenne tehát, ezeket a hiányokat megjelölni s a fejlesztés, az előhaladás eszközeit megállapítani. Mi — szerény nézetünk szerint — tanítóképzésünk fejlesztésére, tanítóképző intézeteink hiányainak megszüntetésére a következő intézkedéseket tartanánk szükségesnek. Első sorban is szükségesnek tartanók a *négy éves tanfolyam behozatalát a kath. tanítóképző intézetekbe.* Ismeretes dolog ugyanis, hogy a népiskolai törvény s az ehhez alkalmazkodó püspöki utasítások, a tanítóképző intézetek tanfolyamát három évben állapították meg. Boldogult Trefort miniszter azonban belátva ennek az időnek rövidségét, mely egy ilyen fontos álláshoz való előkészüléshez vajmi nagyon kevés: 1881-ben 655. sz. alatt kiadott rendeletével ezt a három éves tanfolyamot négy évi tanfolyamra változtatta át s felszólította ennek követésére a felekezeti főhatóságokat is. A kath. tanítóképzők közül azonban csak egy pár (az egri, kalocsai, pécsi, szathmári, szegedi és szepeshelyi) tanítóképző intézet alakult át 4 éves tanfolyamúvá, a többiek megmaradtak továbbra is a régi mederben. Pedig hogy mennyivel jobb elméleti és gyakorlati kiképzést nyerhetnek a tanítójelöltek négy év alatt, eléggé mutatják az ezen intézetekből kikerült fiatalabb generáció tagjai.

Szükségesnek tartanók továbbá a *tanítóképző intézetek tantervének revízióját.* A kath. tanítóképzőkben érvényben lévő püspöki tantervek ugyanis a népiskolai tantervekkel egyidejűleg lettek kiadva s azóta ezen a téren sem történt semmi, vagy ha egyes egyházmegyékben történt is, de országosan nem. Az állami tanítóképzőintézetekben ellenben az első tanterveket már 1877-ben, majd 1879-ben is újra meg újra átdolgozták, míg a jelenleg is

érvényben lévő tanterv a tanítónőképzők részére 1881-ben, a tanítóképzők részére pedig 1882-ben lett kiadva. Nálunk is nagy ideje volna tehát gyökeresen átdolgozni, átjavítani ezeket a tanterveket, összekapcsolva azokat egy alaposan kidolgozott s minden egyes tantárgynak célját, tananyagát, tanmenetét stb. részletesen felölelő »Utasítás«-sal, mint a minőt a középiskolák tantervéhez birunk.

Különösen kívánatos lenne ezenkívül, a *tanítóképző intézetekkel szoros kapcsolataiban lévő gyakorló iskolák felállítására is*. A püspöki kar által kiadott »Rendtartási szabályzat« 2. §-a ugyan előírja, hogy minden tanító-képezde gyakorló iskolával is birjon, de hozzá teszi, hogy a hol külön gyakorló iskola nem léteznék, ott a helybeli kath. népiskola pótolja a gyakorló iskolát. A szabályzat ezen pontja kibúvó ajtó lett aztán arra, hogy a legtöbb kath. tanítóképzőnél külön gyakorló iskolát is ne kellessék felállítani. És csakugyan vajmi kevés kath. tanítóképző-intézet van olyan, hol külön gyakorló iskola is léteznék. Pedig aki ösmeri a tanítóképzés szellemét, annak eszközeit, a gyakorló iskola célját, könnyen be fogja látni, mily nagy hátrányokkal jár ez a tanítójelölteknek különösen gyakorlati kiképzetésére nézve.

De kiválólag és különösen szükségesnek tartjuk: a *tanítóképzőintézeti tanárok képesítésének és alkalmazásának ügyét* végre valahára rendezni, megbeszélni. A kath. tanítóképzőintézetek tanári karában számos kiváló tanférfiút van ugyan szerencsénk tisztelhetni, kik nemesak a gyakorlati nevelés terén, de irodalmilag is országosan tisztelt nevet

szereztek maguknak s kath. tanügyünk vezérférfiai közt foglalnak helyet, de viszont vannak elegenden, kik minden előleges paedagogiai és különösen didaktikai vagy módszertani tanulmányok nélkül jutnak a képzőintézetek kathedráira. Megtörténik nem egyszer, hogy fiatal, végzett theológusok, kiknek az ordinációra még várniok kell, alkalmazhatnának tanároknak ezekben az intézetekben, kik a tanítással sohasem foglalkoztak, kik népiskolában gyermekségük ideje óta sohasem voltak. Hogy mily módszertani példát tudnak ezek adni a tanítójelölteknek — tanítsanak bármily tárgyat is — mi-kép tudják gyakorlatilag is bemutatni a tanítást szabályait, a hozzá értők előtt bővebben nem kell fejtegetni. Itt volna tehát az ideje annak is, hogy a kath. tanítóképzők tanárainak képesítése és alkalmaztatása is mielőbb rendeztessek magának a kath. tanügynek s a kath. tanítóknak érdekében.

S ha ezekhez hozzá vesszük még a *képezdei növendékek felvételének szabályozását, a kath. tanítóképző intézetek számára irandó specziális tan- és vezérkönyveket, a tanítóképzőkkel összeköttetésben lévő internatusok ügyét*, úgy hisszük felemlítettük mindazon kérdéseket, melyek megoldása legegésőbb, melyek orvoslása legszükségesebb lenne, s a mely kérdések megbeszélése, tárgyalása az orsz. kath. tanítógyűlésnek egyik legfontosabb s a kath. nevelésügy fejlődésére legszebb eredményekkel kecsgetető feladatát és tárgyát képezhetné.

Dr. Gyürky Ödön.

TÁRCZA.

Nyulasi paedagogia.

Kerestem a predikátumot a cím megírásához, nehogy tényleg meglévő község renoméját sértsem; s ha mégis volna Nyulas községe, kérem, ne indítsanak ellenem sajtópört, nem vala szándékom érinteni. Ám azért úgy lassan meg-súghatom: ki tudja? sokan vannak az itt leirt-hoz gravitáló helységek...!

Először is Nyulas község érdemes lakosai olyan magyarok, hogy épen csak a kaczagány hiányzik róluk; láttukra szinte képzelmem előtt vonulnak el apáink. Annyi törül metszett eredetiség, annyi jellemző ősiség, hogy majd-majd a nyolczszázas években képzeltem magam, ha előbb nem olvastam volna meggyőző érvekkel bebizonyítva, hogy apáink még pár év — és ezer esztendeje, hogy idejöttek. Nem is csoda! A patricizianizmust sújtó kultúra világító sugara még nem hatott ide, hogy a meztelen egyszerűséget lerombolja, nincsenek vasutai, nincsenek csalékony eszközök, mik után az idegenek idevágynának; viszont ők sem kívánkoznak ki a megrögzött határból. Van itt nem egy 60 éves aggastyán, ki a még fél mértföldnyire eső szomszéd községben se volt életében. Hegykoszorúzta csendes ma-

gányuk, a dombokon tartalmukkal kinálkozó pin-czeéptményeik, a termékeny völgyekbe szorult szántóföldek kedves otthonjukba kötik.

Hej, mily sürgés-forgás, sütés-főzés látható, midőn évente a gabonácskát kocsikon a városba hetipiaczra szállítják. Egész kis forradalom! Mert megjegyzem, hogy egyenként a gazda a világrét sem tenné meg az utat. És az Istenért, két napi távollét — egy nap oda, másik vissza — bizony megérdemli, hogy a gazdasszony jól kiegyengesse a tarisznya ürtartalmát. Egész karaván, 20—30 kocsi, kiki nejével s gyermekeivel az otthonvalókat szomszédra, ismerősre bizva — törli a keserves út kővé fajult göröngyeit. Nincs is aztán ekzekúció, mert a búza ára bőven kifutja. — Igaz, másra ha telnék is, nem igen bőkezűek. Mi a macskának is az a városi sok czifraság! Iskolájuk sem volna, ha a tanfelügyelő oly erélyesen nem lép fel. De nem is tanácsolnám, hogy vivmányát meglátogassa, mert nem állnék jót az életéért. No, a szolgabíró úr kedvéért mégis csak muszáj betartani a törvény szövegét. Ám nincs is benne köszönet!

Káposztás János uram, a »főtanító«, 22 esztendeje szolgálja a tanügyet. Ugy volt az, hogy a hatóság kényszerítette a községet iskolahelyiség emelésére, mert vagy 80 gyermek a tehén, ló, liba mellett tanulta földi rendeltetését, hahogy az enyém és tied közti ismeretlenség kisebbség nagyobb foka

A vallásos és hazafias oktatás.

(Bende Imre püspök megnyitó beszéde a kath. tanítók szeptember 23-iki besztercebányai közgyűlésén).

Tisztelt közgyűlés!

Midőn Isten kegyelméből oly szerencsés vagyok, hogy ezuttal már negyedizben a tisztelt tanító urak nagyfontosságú gyűlését megnyithatom és tanácskozmányukat vezethetem, önök közé jötem és önök előtt állok szívem meleg szeretetével, lelkem méltató nagyrabecsülésével, egész valóm kimondhatatlan ragaszkodásával, mikkel önök irányában viseltetem, s a mely érzelmekkel az emberi élet legnemesebb, legmagasztosabb és leghasznosabb hivatása előtt meghajlok.

A főpásztor, ki fenséges hivatásában annak képét viseli és nagy küldetését attól nyerte, ki mint az örök szeretetnek, a tökéletes kiengesztelésnek főpapja, önmagát adta oda áldozatul és mint a lelkek örök királya övéit azon országban egyesítette, melynek határai a mennyek, melynek éltető szelleme az örök Isten és az ő kegyelmei, melynek szövétneke egy fensőbb, ki nem alvó világosság, melynek harcza az igazság, fegyvere a szeretet és jog, győzelme egy kimondhatatlan béke; ki mint a tanítók örök példányképe nemcsak körül járt, hogy tanítson és atyai szívvvel magához hívja a kisdedeket, hanem isteni életnek csodálatos erényeiben, az általa hirdetett igazságokban is »posit animam«, adta oda lelkét és hátrahagyta a nevelés soha el nem muló alapelveit: vajjon kérdem, lehet-e közönyös azon nagy hivatás iránt, melynek feladataiban önök is ke-

resztény nevelők, munkások? — Továbbá azon benső kapocs, mely hivatásomat a keresztény család és társadalommal összeköti, valamint azon meleg érdekeltség, melylyel hazám java iránt viseltetem, parancsolják, hogy éber figyelemmel és tevékeny érdekeltséggel kísérjem a népnevelés ügyét, azon szent ügyet, mely a vallásos és a hazafias életre oly döntő befolyással bír.

Egy, a nagy munkában eltöltött év után újra összejöttek kedves munkatársaim. Elhozták magukkal a nehéz munka eredményeit, számot fognak adni a lelkek aratásában elért gyümölcsökről. Eljöttek az egyház tanítói, napszamosok a haza nagy érdekében, a fiatal nemzedéknek, az egyház és a haza reményeinek nevelő atyái, hogy egymástól tanuljanak a mult tapasztalataiból, hogy rögös, de mindig nemes pályájukra buzditást merítsenek a jövőre, és hasznos eszmésere alapján újabb irányelveket nyerjenek teendőikben.

Én pedig önök körébe siettem, hogy ismereteikkel, bő tapasztalataikkal gyarapítsam a magaméit, és főleg, hogy önök önfeláldozó hivatás-szeretetén melegedjék fel lelkem azon magas-tos pálya iránt, melynek érdekében munkálkodni életem folytonos törekvése volt. És ha eddigi szokásomhoz híven ez uttal is önökkel együtt elmélkedni fogok a tanítói hivatás fontosságáról, és az Isten lelkétől ihletett népnevelő szükséges tulajdonairól; remélem, szives készséggel, a komoly lelkek figyelmével meg fogják hallgatni az Úrnak szolgálatában megöszült férfit, kinek meleg szeretete meg fogja találni azon hangot, melylyel fokozza önök lelkesültségét nagy hivatásuk-

több-kevesebb időkre a kancellária vendégévé nem avatta.

Huszonkét év előtt kötéllel fogták ez iskola-mestert, úgy szakítá el a szükség *Káposztás* uramat is a pörölytől a nebulók közé. Ugyanis, a szigorú renDELETEH képest, Nyulás községének bölcs fejei összebujtak, melynek végzéseként egybekalibáltak valami épületformát, ki-be tapasztották a falakat, egyik szobába padokat, összefoltozott ABC-ét, szúrágta mappát, színtelen számológépet, egy asztalt székkal állítva — megteremték vala az iskolát. A tetején hónapokon át szellőzött, mignem a télire betetőzék zsuppal, de hát honnan vegyenek mestert? — Nagy szeget ütött ez a fejekben.

Összejöttek hát újra, még pedig a bíró uram pinczéjében, minthogy ezt leghamarabb érték, s megegyeztek abban, hogy a község kovácsa leend az újdonsült iskola főtanítója. Derék ember, írás-olvasástudó, s ami fő, mestersége hozzászoktatta a kézi gyakorlatokhoz, legalább rendben tarthatja azt a rémséges rossz gyereksereget. Az indítványtevő bíró lett a gondnok.

Ezóta és így szolgálja *Káposztás* uram magas-tos hivatását.

Az idő vasfoga annyi év után úgy megrombolta a tudomány szentélyét, nevezetesen annak legfelsőbb alkotmányát, a tetejét, hogy egy kis javításon sem háborodna fel. Rég szorgalmaztatik

erre a gondnok, de hiába. Pedig szegény kolléga már annyira megforgatta szobája sarkait, mint Jutka asszony a paszulylevest szokta, hol a héjával, hol anélkül, még sem lehetett csak egy kis zúgra is, hol esős időben szárazon nyughatnék.

A golóbus, a mappa is úgy elveszté formáját, hogy az a sok kölyök szinte idegenkedik tőle, mint az ördög a fómjénfűsttől. Pedig, milyen hasznát vette, ha olykor magánfoglalkozásképpen mellé állította a hátramoszditókat, ő meg egy kis diskusszióra a legközelebbi dombra vezekelt.

Igy lettek aztán hasznavehetlenekké a tan-eszközök, mert időtöltésből olyan karrikatúrák, vágások mutatkoztak türelmes ábrájukon, hogy maga *Káposztás* uram is alig ismert az alapra. S aztán újat venni, ez sehogysem egyezett meg a gondnok elveivel. Az ördög praktikái azok, Istenkiszéretés készíteni, hát még pénzt kidobni értők.

Azért hiába a felszólamlás. Előbbrevaló a bika-akol, maholnap az is javítást követel, oda kellend az a nád, mit éveken át kúpokba, garasokra rakosgatnak. Meg is jártak volna a fős-vénykedéssel, ha a gondnok uram salamoni esze-járása ketté nem vágja a gordiusi csomót. A türelmét vesztett főtanító egyszer csak beadta lemondását. — Nagy ribillió volt Nyulason. Sereglett a nép a — szőlődombok vityillói között, mignem egyszer úgy éjfél tájban meghozta a szellő a nemes gondolatot.

hoz, és kinek lelke, melyet Jézus szelleme képezett, megadja, felujtja önökben azon nagy igazságokat, melyek egyedül helyes útvezetői a népnevelőnek, amily magasztos, olyannyira küzdelmes pályáján.

Ne várjanak tőlem most sem rendszeres, csillogó eszmékkel telt beszédet. Jól tudom, hogy az ily enuntiatiók, ha pillanatra magukkal ragadnak is, a komolyan gondolkozó lélekre maradandó hatással nincsenek. Egész egészerűen úgy adom át önöknek gondolataimat, amint azok hivatásukat teljesen átértő lelkemből mintegy kiömlöttek. Új dolgokat sem fogok mondani. Azon igazságok, melyeket ma hallani fognak, egyidejűleg magával a keresztény neveléssel. Pályájuk mindennapi kenyérét fogom adni, mely épen azért, mert minden nap élünk vele, mindig kedves, és valóban táplál.

Vannak az emberiség életében oly idők, midőn a legelőrehaladottab nemzetekben is elvesztik hatályukat az örök igazság törvényei; a legszen-
tebb intézmények, magának az erkölcsnek elvei nem bírnak többé képző és vezető erővel az életre. A folytonos sülyedés és erkölcsi depravatio nehéz idők ezek, melyeken a nagy társadalmi és magán bajok közepette a legerősebb elmék is aggodalommal néznek a jövő elé. De ime a legmélyebb valláserkölségi, társadalmi sülyedés között, magának a tönknek szélén sem fog elnémulni a nép öntudatában, hogy úgy mondjam, életösztőnében egy intő szó, mely imígy kér és figyelmeztet: nem kell kétségbe esni a nemzet jövője felett. Az erkölcsi dissolutio ellen fennmaradt egy hatalmas fék, a jobbra fordulásnak meg van az erős eszköze: nevelni kell!

Ha megengedődik — szolt a gondnok, — hogy ismételtan tanácsommal szolgáljam a hivatalomba helyező érdemes községet, amondó vagyok, jóraváló ember a *Jóska majsztér*, írni, olvasni is megtanult, bevélaszszuk őt.

Helyeslő közbeszólások mámoros hangjai adóztak a fenkölt eszméért. Csak ketten merészelték a nagynevű *Jóska czizmadia-mester* paedagogiai tudományát kétségbe vonni. Bezzeg bele is maradtak. — No bizony! Hát Káposztás uram meg én; mi sem konvitottunk ehhez a mesterséghez, csak annyit sem, mint a Dina cigány a hegedüléshez, mégis elkornyikázik rajta, és Isten kegyelméből immáron 22 esztendeje szolgáljuk tisztességgel a tanügyet. *Jóska mester* is belejön, mint a Csonka Matyi a köpülőzésbe, pedig so'se tanulta. Azután *Káposztás* rekt'r uramat nem is igen bánom, Isten a tanúm, hogy évente 60 kr. árú nádibotot tört el, a *Jóska* mesternél ott leend a lábszíj, mennyi kiadás takarítódik így meg. A deputatomból is levonunk, mert megengedődik, hogy az iskolahelyiségnek számára kijelölt szobájában mesterségét folytathassa. Ha ugyan neki is válogató természetű lenne, saját házában is lakhatik, úgy a tetőfedés magas kiadása is megspóroltatik.

Ezzel a nagy válság befejezést nyert; haza kullogának, a kölcsönös támogatásról útközben sem feledkezve meg.

Másnap ékes szavakkal adatott tudtára majszt'r

A komoly és határozott lelkek, daczára az általános csüggedésnek, a sülyedés romjai között vissza fognak pillantani az erkölcsi fölény, a társadalmi nagyság időire. Szemeik előtt fel fognak tűnni mindazon okok, melyek a multat nagygyá, fényessé tették s egyben a szerencsésebb jövő érdekéből le fogják vonni a következményeket; vissza a néppel azon forráshoz, melyből merítette életerőit, nagyságát. Vissza azon útra, a melyen boldogságához, békéjéhez, hatalmához jutott. — Nevelnünk kell! — Uraim! jellemzőbb képet én nem találhattam azon igazság megvilágítására, hogy a népek erkölcsi ereje, vallási és társadalmi életük biztossága azon odaadó erős méltatástól függ, melylyel a valódi nevelés irányában viseltetnek, valamint azon általános kitarító törekvésről, melylyel annak egyedül helyes elveit magukra alkalmaztatják. Akármely nemzet, legyen az bár számában a legnagyobb, övedze a külső fény, és legyen dűsgazdag: hanyatlani fog, elpusztul, ha életének e nélkülözhetlen eszközét magától elveti vagy azt helytelen elvekkel alkalmazza.

(Folyt. köv.)

Leányárvaház-megnyitás Esztergomban.

Ő Felsége a király névnapja Esztergomban ez évben kettős ünnep volt. Mint már hónapok előtt jeleztük, e napra határozta el a bíboros hercegprimás Ő Eminenciája az általa Szentgyörgymezőn 100,000 forintnyi tőkével megalapított leány-

uramnak, miszerint érdemes Nyulas községének a tanügybe ártogató előljárói által tanítóul választatott. Fogadja kegyesen eme kitüntető bizalmat, csak arra figyeljen, hogy soha semminemű költséggel ne terhelje a hivatalos kasszát.

Idővel az új főtanító lett a község legkedvesebb embere. A tanulók szerették, mert kéthetenként egyszer alig ment a tájukra. Igaz, hogy egy-egy ilyen hivatalos látogatása keserves könyveket fakasztott, mert akkor nemcsak a leczkéből, de a lábszíjából is kijárt a két hétre való. Később már kifogtak rajta. Kilesték a jövetelt, szélnek eredt a sok gatyás műzsafi, ökörhajtó ostorral sem lehetett volna visszatérlni.

A szülők is kibékültek, mert ha mást nem is, hát a téli hónapokon egy-egy czizmafoltozást elsajátítottak a jobb eszű magzatok s aztán ami fő, nem kelle fizetni iskola-adót, mi fizetni, javítani, venni való sem volt.

Igy tartott ez soká, mignem valami istentelen szájeső besúgta a szolgabíró úrnak az állapotokat, ki is keményen megrendszabályozta őket s a megyei hatóság rendeletére kényszeríté felépíteni a most is eléggé alkalmas iskolahelyiséget, minek hasznát a benne működő képzett tanító már a legfiatalabbakkal is sikerrel produkálja.

Váczy István.

árvaháznak megnyitását. Az árvaház, mely Szentgyörgymező egyik terének központján áll, már a múlt év őszén készen volt, csupán egészségi tekintetéből vártak egy évig megnyitásával.

Ő Eminenciája a jelzett napon délelőtt 3/4 9 órakor a főszékesegyházba hajtatott, hol az ünnepélyes isteni tiszteleten, melyet Pellet apátkanonok tartott, résztvett. Ennek végeztével az árvaházba ment. Fogatát számos más követte, melyeken a vármegye 15 tagu küldöttsége Majláth gróf főispánnak élén, továbbá a helybeli gyalogezred ezredese, a városi hatóság fejei és a főkáptalan tagjai ültek. Az árvaházban, melyet ez alkalommal igen csinosan feldíszítettek, Perger Lajos plébános, a gráci irgalmas nővérek Brandis grófnő tartományi főnöknővel élőkön és a 31 árvaleány képeztek sorfalat, vegyest a nagy közönséggel, melyet az ünnepély odavonzott.

Ő Eminenciája a szép, habár egyszerű gót izlésben épült kápolnába ment, melyet, valamint az egész árvaházat, megszentelt, a szertartás végeztével pedig a jelenvoltakhoz a nap emlékéhez méltó beszédet intézett. »Hagyjátok a kisdedekeit hozzám jönni«, volt, ugymond, az árvaház alapításának indoka. Jézus nevének dicsőségére állította fel ez intézetet, s azért is ne neki adjanak hálát érte, hanem egyedül az Istennek, a ki nemcsak képességet, hanem akaratot is nyújtott neki arra, hogy az árvaházat — emberileg szólva — örökre megalapíthatta. Fejtegette az árvaházak intézményét, mely a keresztny szeretet műve, továbbá a jelen árvaház feladatát, s ezzel kapcsolatban a nőnevelés fontosságát. A nőnevelés — ugymond — csak akkor jó és áldásos, ha a valláserkölesön alapul; mikélyt az a nélkül történik, társadalombontó elemeket hoz létre. A nő vallás nélkül — szörnyeteg. Világos példákat szolgáltatott erre a nagy francia forradalom, és az 1871-iki commune, melyek alatt a nők voltak a legvérengzőbbek és legkegyetlenebbek.

Ez árvaházban a valláserkölesös nevelés biztosítva van, mert hiszen azok kezeibe van az intézet vezetése letéve, a kik a betegápolás és gyermeknevelés terén maguknak az egész világ elismerését kivívták. S ez másképp nem is lehet mert hiszen ők nem pénzért, nem földi javakért, hanem Istenért tesznek mindent. Ők minden árvában Jézust látják, a ki azt mondta: Bármit cselekesztek is ezekkel, velem cselekedtetétek. Mindezt pedig még elismerést sem várnak, hanem igenis azt, hogy a szülők azt, amire ők a gyermekeket oktatják és nevetik, el ne rontsák rossz példájukkal, hogy támogassák őket terhes feladatuk elérésében, hogy ez által gyermekeik földi és égi boldogságát biztosítsák.

A remek és könnyekig megható beszéd után, melynek itt csak rövid vázlatát adhattuk, Ő Eminenciája a jelenvoltakkal megtekintette az egész intézetet, s meghallgatván egy kis leányka üdvözlő beszédét, haza hajtatott. A hosszú kocsisor követte egészen a primási palotáig, a hol a vármegye küldöttsége köszönetét fejezte ki Ő Eminenciájának az árvaház nagylelkű alapításáért.

Az új árvaház tehát megnyílt, s mi annál nagyobb örömmel szavazunk köszönetet és hálát érte Ő Eminenciájának, mert az árvák közé több tanítónak árváját is felvette, s örömmel csatlakoznak azok óhajához, a kik Ő Eminenciájának még hosszú, áldásos életet kívánnak, hogy nagyszerű és bizonyára nem utolsó alkotásának áldásos gyümölcseiben igen sokáig gyönyörködhessek.

Levelező.

Egyesületi élet.

Jegyzőkönyv, felvétel az *udvardi* alesperesi kerület róm. kath. tanítói köre, Perbetén 1890. év aug. 28-án tartott értekezletén. — Jelen voltak: Elnök: *Brühl* Antal, udvardi plébános, kerületi alesperes-tanfelügyelő; jegyző: *Putanich* János, kúrthi ktanító; *Bocz* István perbeti, *Vágnér* Károly szlpéteri, *Farkas* Ede ó-gyallai, *Mátéffy* Nándor jászfalusi, *Sümege* István csúzi, *Zachei* József szemerei, *Marczell* Gyula kurtakeszi, *Virsik* István baromlakai, *Szerencsik* Antal bagotai, *Geleta* Zsigmond kolthai ktanítók; *Votava* Sándor csehi tanító, *Szerencsik* Vincze ó-gyallai, *Mátey* Ferencz perbeti, *Fekete* Rezső, *Hoffmann* Pál, *Nikolini* Károly udvardi segédtanítók. — Vendégkép: fűdő *Moháry* Gyula perbeti plébános, ifj. *Bocz* budapesti tanító, *Tyukos*, növendékpap.

Tárgy: 1. Az udvardi egyházkerületbeli tanítók a 9 órakor hallgatott sz. mise és »Veni Sancte« után a perbeti kath. iskola egyik tágasb termében összegyülekezve, várták a kerületi alesperes tanfelügyelőt, ki csakhamar megjelent és rövid elnöki beszédében ecsetelvén a tanítói hivatás erényeinek szépségét és szükségét, buzdítja a tanítói kört, hogy kivált a munka elején ne mulasztják el segítségül hívni a Szentlelket, mert — ugymond — nincs hivatás, melyben annyi erénynek kellene tündökölni, mint a tanítói hivatásban. — Csak a speciális erény, hold. *Salle* János szerint, 12: a komolyság, hallgatagság, alázatosság, okosság, bölcsesség, türelem, tartózkodás, szelídség, buzgóság, éberség, jámborság, nagylelkűség; hogy ezen erényeket is gyakorolja a tanító és pedig állandóan, igen is szüksége van az Isten segítségére, azért imádkozzunk! — De ne csak imádkozzunk, hanem dolgozzunk is! Tervszerű munkára hívja fel a tanítókat az elnöklő alesperes tanfelügyelő és kéri őket, hogy részletes tantervet készítsenek és a szerint haladjanak, ne kövessék azokat, kik irány és czél nélkül beállítanak az iskolába, és amint épen jónak látják, össze-vissza kalandoznak, a tananyagot keverik, persze óhajtott taneredmény nélkül. A tanítónak a tananyag urává kell lennie és pedig előre készített terv szerint. — Tehát imádkozzunk és dolgozzunk, így lesz áldás s eredmény munkánkon!

2. Felolvastatik az 1889. évi aug. 22-én Udvardon tartott t. értekezlet jegyzőkönyve és Ő Eminentiaja válaszeirata, melyben arról értesíti az egyházkerületi t. felügyelőt, hogy az ígért 3 drb aranyat megküldeni fogja, mihelyest a pályadol-

gozatokról adott bíráló véleményekről jelentést vesz, tudomásul vétetik.

3. A mult évi értekezleten kiírt pályadíjra 3 dolgozat érkezett be, u. m.: 1. „Jól nevelt gyermekek szülehetnek, ha neveltek volnának maguk a vének.“ 2. »Jézus szívünknek érdeme, elménk örök fénytengere, melyből az élet áradoz.« 3. »Vallástalanság az élet megrontója.«

A bírálók egybehangzó véleménye szerint az 1-ső Ő Emin. által adott 3 darab, a 2-ik 2 drb aranypályadíjra érdemesített, a 3-ik dícséretre méltónak találtatott; felbontatván a névrelő jelítés levélkék, kitént, hogy az elsőnek szerzője Sándor Péter szent-miklósi, másodikik Obert Kálmán kúrthi segédtanító. A harmadik levélkére nézve azt határozza az értekezlet, hogy az csak a szerző kívánságára bontassék fel, s így szerzője még ismeretlen. A pályadíj azonnal kiosztatott volna, de a szerzők egyike sem jelent meg ezuttal, miért is az elnök őket azon esetre, ha elmaradásuk indokolatlan, rosszalással megróvja. A bírálatok felolvasatván, a dolgozatok felolvasásától azok terjedelmessége miatt az értekezlet eltekint és határozza, hogy az első pályadíjnyertes dolgozat a »Népnevelő«-ben közzé létessek,*) esetleg a tanítók közt köröztessék. Az értekezlet megéljenzi a nyertes szerzőket.

4. Kitézetik új pályakérdés: „Készíttessék jellemrajz egy hazáját igazán szerető tanítóról és fejtessek meg, mily módon tanítandók hazaszeretetre, illetve nevelendők jó hazafiakká az iskolás gyermekek? — Jutalmaztatik: a legjobb 2 darab arannyal, II-od jobb 1 darab arannyal, III-ad jobb 2 ezüst frttal. A bírálat és a jutalmazás a tavaly megállapított módokat szerint történik. A benyújtási határidő: 1891. május 1.

Az elnöklő egyházkerületi alesperes tanfelügyelő azon óhaját fejezi ki, hogy a kitézött dolgozattal ne csak azok foglalkozzanak, a kik pályadíjt nyerni óhajtanak, hanem az üdvös önképzés céljából — mindnyájan dolgozzák ki a kérdést. A tanítók többsége igéri, hogy dolgozni fog a kijelölt tétel.

5. Elnök a tanítók figyelmét az országos tanítói segélyalap közp. bizottságának aug. 26-án tartott gyűlésén, annak méltóságos elnöke által elmondottakra irányozza és újra felhívja őket, hogy az alap rendes tagjai közé beiratkozzanak. E felhívásra rendes tagokul beiratkozni: Putanich I. egyszer s mindenkorra 10 forint, Matthey I. 10 frt, Sümeg I. 10 frt. — Marczell G. évi 50 kr., Vágner K. évi 50 kr., Bocz J. évi 50 kr., Farkas E. évi 50 kr., Virsik I. évi 50 kr., Geleta Zs. 50 kr.

Az elnök felszólítására kimondatik, hogy az udvardi kör az érsekujuvári róm. kath. népnevelők egyesületébe lép.

Elnök jelenti, hogy a komárommegyei kir. tanfelügyelő panaszolja, miszerint az udvardi alesperesi kerület egyik-másik iskolájában nem tanítatik minden előírt tantárgy és kéri a tanítókat,

*) Megkaptuk, és amint terünk engedi, közölni fogjuk. — Szerk.

hogy a kerület reputációja szempontjából is ne szolgáltassanak alkalmat jövőre, hasonló panaszokra, tudomásul vétetik.

Elnök kifejezi abbéli óhaját, hogy jövőre a tanítói értekezleten próbatanítás vagy egyéb szakszerű felolvasás tartassék. Ily próbatanítás megtartására a jövő tanítói értekezleten Sümeg István eszüzi ktanító kérétek fel, ki arra vállalkozott is.

6. Ugyancsak Sümegh István indítványára az udvardi alesperesi kerület tanítói köre Nagyságos és főtisztelendő Dr. Komlóssy Ferencz országos képv. és muzslai plébános urat, hogy az egyház — édes hazánk és tanügye körül, nemkülömben és jelesül, a tanítók anyagi helyzetének javítása körül szerzett kimagasló érdemeinek hervadhatlan koszorúja egyik babérlevelére háláját feljegyezhesse, dísztagjává megválasztja.

Végül a tanügyre vonatkozó némely újabb rendeletek az emlékezetbe visszaidéztetnek és miután elnök a tanítók részvétét és az értekezlet iránti érdeklődést megdicsérte, megköszönte, az ülést a pápai himnus eléneklése után feloszlatta és az udvardi kerület néptanítói elfogadván a legközelebbi tanévre jelszavul az országos tan. segélyalap közp. bizottsága elnökének kiadott jelszavát: „Keresztény elem és hazafiság“, vidám kedélyvel visszatértek áldásos munkásságuk színhelyére.

Putanich János,
néptanító, t. jegyző.

Brühl Antal,
udvardi plébános,
ker. esperes tanfelügyelő,
loretói t. káplán, arany
érdemkereszt birtokosa.

Irodalom és művészet.

— **Megjelent: Népiskoláink gyorsabb fejlesztése.** Irta Dr. Weckerle László. M.-Sziget. Ára? — Gyakorlati tapasztalatokon nyugvó komoly paedagogiai elmélkedés, a tanügyi haladás lelkes és gondolkodó barátjának műve, hivatva felkelteni azt a nemes ambíciót, a mely a szellemi kultúra általános emelését célozza. A mű csak olyanokkal foglalkozik, mik közvetlen megfigyelésből, folyólag értékesíthető gondolkozás alapján a szerző meggyőződésévé váltak, e meggyőződés pedig nemes és világos. A hivatottak talán sehol sem állítottak fel annyi teoriát mint épen a nevelés terén s e teoriák őrei s alkalmazói oly intézmények, a melyek mellett azok a szürkeségből kibontakozni nem igen fognak s oly haladási tényezőt, a mely a jövő nemzedék életre valóságára nézve garanciát nyújthatna — képezni nem fognak. Minden szakban találunk munkájával megelégedett munkást, a nevelés terén a legkevesebbet. — A művet paedagiának is mondhatnók, mert feleleli a helyesét, találta legyen azt akár a nevelésben, akár a népoktatási törvény paragrafusai között. — Egyébiránt az első részben szó van az egysegés tanfelügyelet szervezéséről, népiskoláink gyorsabb fejlesztése érdekében, a második részben a népiskola belső szervezéséről a harmadikban a be-
több oktatás és nevelés munkájának természetes alapjáról és rendszeréről. A jelen bírálatá tehát

helyes szempontokból indul ki s a felállított elvek is megérdemlik a szakember figyelmét. — A műnek mintegy kiegészítéseül szolgál a negyedik rész, a mely a vallásos nevelésről Isten valóságának bizonyítása alapján — szól. A szerző nem hittudós — sok helyen látszik — de minden során fenkölt gondolkodás, a szív oly melege árad el, hogy jól esik elolvasni, s belőle tanulságot vonni. Az érdekeltek figyelmébe ajánljuk. — *k-cz.*

— **Értesítés.** Az „*Órangyal*“ III-ik és IV-ik évfolyama teljesen elfogyván, minthogy ezen évfolyamokra még most is számos megrendelést kapok, jónak láttam azokat újra kinyomatni. Van szerencsém tehát értesíteni a t. szülőket, tanító és iskola-igazgató urakat, hogy az „*Órangyal*“ III-ik és IV-ik évfolyama nálam ismét kapható. Ára egy-egy évfolyamnak (bérmentes szétküldés) füzve, színes papír borítékban 60 kr., félévfolyamokban 80 kr., díszkötésben 1 frt. — Egy-egy évfolyam 192 lapra terjed s a változatos gyermekolvasmányokat 85—90 kép illusztrálja. — Győr, 1890. okt. 1. *Veninger Ernő*, tanítóképezdei igazg.

G y ű j t é s

a kath. tanítók orsz. árvaháza s aggjainak menedékházára:

A 134. sz. gyűjtőben:

Tarsóczy György, esper.-plébános T.-Rékás	2 frt — kr.
Lokaicsek Fülöp, kápl., T.-Rékás (gyűjtő)	1 > — >
Leinvanter Gusztáv, tanító	1 > — >
Csility István, tanító	1 > — >
Simrák Gyula, tanító	1 > — >
Varga Mariska, tanítónő	1 > — >
Schmidt Gyula, tanító	1 > — >
Özv. Medveczei Medveczky Róza asz- szonyság	1 > — >
Ifj. Kováts István, vágkirályfai tan. hatosos gyűjtése	1 > — >
Eddigi gyűjtés	822 > 48 > és 4 drb ¶¶
Összesen	822 frt 48 kr. és 4 drb ¶¶

Közli: *Zelliger Vilmos*, biz. pénztáros.

VEGYESEK.

Jegyzőkönyvi kivonat. Nagyságos Szerkesztő Úr! A pécs-espereskerületi róm. kath. tanító egyesületnek, szeptember hó 16-án Püspök-Bogádon tartott gyűlésén a következő, Nagyságodat érdeklő, határozat hozatott, melyről, szíves tudomás vétel végett, van szerencsénk Nagyságodat tisztelettel értesíteni:

»A testület lelkesen üdvözlöi és magáévá teszi az „országos kath. tanítógyűlésnek“ nsgos és fldő Komlóssy Ferencz dr., országgyűlési képviselő és muzslai plébános úr, a „Népnevelő“ szerkesztője által föl-

vetett eszméjét és a „Népnevelő“-t hivatalos közlönyének nyilvánítja; — fölkéri a »korona« útján a fldő plébános urakat, rendelnék meg a „Népnevelő“ igazgatásuk álló iskoláik számára.«

A pécs-espereskerületi tanítóegyesület nevében: *Károly Ignác*, kerül. esperes, *Schäfer Károly*, tanító, tanácskozmányi jegyző.

A kath. tanítók országos árva- és menedékházára *Babik József* egri tanítóképző int. tanár tíz példányt ajánlott fel „A magyar kath. egyház ének története rövid előadásban“ czimű művéből. — Ára 40 kr., 45 kr-ért bérmentve küldi lapunk kiadóhivatala. — Mély köszönet a szent ügy nevében!

A nemzet gyászünnepe. Október 6-án az aradi 13 vértanu dicső emlékének emlékszóborral történt megörökítése napján a nemzet szívében érzett gyászérzelem, nemcsak Aradon, de az ország minden szívében különböző formákban nyilvánult. Rekviemek és gyászünnepek tartattak, az isk. előadások az ország fővárosának összes iskoláiban is szüneteltek. Tanárok és tanítók ez alkalomszerűleg kinálkozó nagy napon történelmi óráik alatt megemlékezve a tört. eseményről, a hazafiság, hazaszeretet és nagyjaink megbecsülése nemes érzelmeit keltették fel az ifjuságban. Hazafias gyászünnepek tartatott a többi között a nagyszombati kir. kath. tanítóképzőkörében is, a hol alkalmi vonatkozású költemények szavallása, történelmi felolvasások és hazafias dalok előadásával ünnepelték meg a nagy nap emlékezetét a felsővidék ifjai, hazafias elnökük és tanáruk *Győrffy Lajos* vezetésével.

Uj tanfelügyelők. *Dr. Tergina Gyula* budapesti reálisk. tan. Csongrád-m. tanfőjévé nevezetett ki. Régebben Sárosban volt tanfő, a hol helyét át kellett engednie Berzeviczy áll. titk. szolgabíró rokonának. Most kárpóttal Csongrádot kapta. a honnan a nemrég kinevezett *Kakujay Károly*t Fogarasmegyébe mozdították hátra. Ez már második eset Szegeden. Egy izben *Halász bereg-m. tanfő* is ki volt már nevezve oda, de akkor gr. Tisza protegége *Lévay Fer.* szoritotta vissza Szegedről Beregbe a már odahurezolkodott *Halászt*, a kit aztán Egerrel kárpóttak. A kultuszminiszterium adminisztratív fejelettségének e furesa nyilvánulásai bizony nem igen épületesek.

Tanügyi tájékoztató.

— Az »Eötvös-alap« közp. gyűjtőbizottság kimutatása szerint nevezett alap vagyona 37,450 frt 70 kr. Az idén kiosztatott 37 fének ösztön- és segélydíjak czimén 1725 frt. A bizottság a IV. egyet. tanítógyűlés alkalmával részben új tagokkal gyarapodott, a kik közé be nem választott a régi gárda egy jeles tagja a pécsi *Fuchs Adám*, a bizottságban lábrakapott terrorizmus és pajtáskodásnak bátor támadója. — **A szentendrei** leánynevelő zárdát (6 oszt. népiskola és kisdudóvó), mely Ó Emin a bib. hgpri- más kiapadhatatlan áldozatkészségét és tökézségét hirdeti (lásd lapunk 27-ik számát) okt 5-én szentelték be. Jelen voltak: *Dr. Roszival István* kanonok, egyhm. főtanfelügyelő a hgpri- más képviselőjében, *Dr. Wolafka Nándor* min. tanácsos, *Tóth József* pestm. tanfő stb. — **Egy képezdével kevesebb.** A pápai ev. reform. tanítóképző intézet a f. isk. elejével teljesen és egyszerre beszűnttetett.

